

UNIVERSAL DECLARATION DEL JURES HOMAN

INTRODUCTION

CONSIDERANTE que li aconossentie del dignita' inherent a omni membres del familie homan e de lor jures egal e inalienabil constitue li fundamente del libertá, del justicie e del pace in li monde.

CONSIDERANTE que li misaconosentie e li despecte del jures homan ha ductet a actes de barbarie queles revolta li conscientie del homanité e que li advention de un monde in quel li homes va esser líber parlar e creder, liberat del terrore e del misere, ha esset proclamat quam li max alt aspiration homan.

CONSIDERANTE que it es essential que li jures homan mey esser protectet per un régime de jure por que li hom ne mey esser fortiat, quam ultim ressurse, rebeller contra tirannie e opression.

CONSIDERANTE que it es essential in coragear li developation de relationes amical inter nationes.

CONSIDERANTE que in li Charta li popules del Naciones Unit ha denove proclamat lor fide in li fundamental jures homan, in li dignita' e li valore del hom, in li egalita' del jures por mannes e féminas, e que ili ha resoluat promoer li progressive social e ameliorar li conditiones de existentie in un libertá plu grand.

CONSIDERANTE que states associat ha obligat se securar, in cooperation con li Naciones Unit, li respecte universal e efectiv del jures homan e del libertás fundamental.

CONSIDERANTE que un conception comun de ti jures e libertás have li max grand importantie por li plen realisation de ti obliga.

LI ASSEMBLÉ GENERAL

PROCLAMA ti-ci Declaration universal del Jures homan quam li ideal e devent esser realisat de omni popules e de omni nationes, por que omni individues e omni organes del societé, havente sempre ti Declaration in mente, mey efortiar se, per li instruction e li education, developar li respecte de ti jures e de ti libertás, e, securar per progressiv mesuras national e international lor aconossentie e application universal e efectiv, tam inter popules del States associat quam inter tis del territories stant sub lor jurisdiction.

1.

Omni homes nasce líber e egal in dignitá e jures. Ili es dotat de rasone conscientie e deve acter vers unaltru in un spírиту de fraternitá.

2.

Chascun posse revendicar omni jures e omni libertás proclamat in ti-ci Declaration, sin alcun distinctión de rasse, color, sexu, lingue, religion, politic o altri opinion, orígine national o social, fortune, nascentie o quelcunc altri statu. Adplu, ne mey esser fat distinctión, fundat sur li statu juridic, politic o international del país o territorie a quel un person apartene, totmen egal es que ti país o territorie es índependent o sub tutoratu, ne autonom o subjectet a quelcunc limitation de su soberanitá.

3.

Chascun individue have jure al vive, al libertá e al securitá personal.

4.

Nequí deve esser subjectet a sclaveríe o servitude; sclaveríe e sclav-comercie es interdictet in omni formes.

5.

Nequí deve esser subjectet a tortura ni a inhuman, cruel o degradant tractation o punitión.

6.

Li jure al aconossentie del personalitá juridic de chascun individue deve esser respectat partú.

7.

Omnes es egal coram li lege e have egal jure de protection legal sin discrimination. Omnes have li jure a egal protection contra omni discrimination contrari al spírиту de ti-ci Declaration e contra omni incitament a un tal discrimination.

8.

Chascun person have li jure a un recourse efectiv ante li competent jurisdictiones national contra actes violant li jures fundamental queles es garantit a il per li constitution o li lege.

9.

Nequí posse arbitrarimen esser arrestat, inprisonat o exilat.

10.

Chascun person have li jure, in plen egalitá, a un just e public tractament per un tribunale índependent e impartial quel decide sive pri su jures e obligas sive pri li justesse de quelcunc acusation in dominia penal directet contra il.

11.

1. Chascun person acusat pri un delicte deve esser considerat quam ínnocent til que su culpabilitá ha esset determinat per un public processu quel segura le omni garantíes necessari a su defense.

2. Nequí deve esser condemnat pro alquel actes o omissiones queles, in li moment quande ili ha esset comettet, ne posset esser considerat quam delicte secun li jure national o international. Adplu il ne posse esser condemnat a un punishment plu sever quam ti quel esset aplicabil in li moment quande li delicte hat esset comettet.

12.

Nequí posse esser subjectet a inmixtion arbitrari in su vive privat, in su familie, su domicilie o su correspondentie, ni a ataccas contra su honor e su reputation. Omni person have li jure a protection del lege contra tal inmixtiones o tal ataccas.

13.

1. Chascun person have li jure circular líbermen e electer su residentie in li interiore del state,

2. Chascun person have li jure surtir de quelcunc país, includet su propri, e retrovenir in it.

14.

1. Chascun person have li jure serchar e juir asil in altri landes contra persecution.

2. Ti jure ne posse esser invocat in casus de persecuciones realmen fundat sur crímines de jure comun o sur actes contrari al scopes e al principios del Naciones Unit.

15.

1. Chascun individue have jure a un nationalitá.

2. Nequí posse esser arbitrarimen privat de su nationalitá ni del jure changear nationalitá.

16.

1. Desde lor majorennitá, mannes e féminas have li jure, sin limitation pro rasse, nationalitá o religion, maritar se e fundar un familie. Ili have jures egal in relation con lor maritatu, durant li maritatu e ye su dissolution.

2. Li marriage posse esser realisat solmen con li líber e plen consentiment del futur maritos.

3. Li familie es li element natural e fundamental del societé e have jure a protection per li societé e li state.

17.

1. Chascun person, tam sol quam in association, have li jure posseder proprietá.

2. Nequí posse arbitrarimen esser privat de su proprietá.

18.

Chascun person have li jure al libertá de pense, de conscientie e de religion; ti jure implica li libertá changear religion o conviction, e li libertá manifestar su religion o su conviction, sol o in comunitá, tam publicmen quam privatmen, per docentie, li practicas, li cultu e li observantie del ritus religiosi.

19.

Chascun individue have jure al libertá de opinion e expression, quo implica li jure ne esser inquietat pro su opiniones, e li libertá serchar, reciver e difuser, sin egard a frontieras, li informationes e idés per quelcunc medie de expression.

20.

1. Chascun person have li jure al libertá de pacific reunion e association.

2. Nequí posse esser fortiat esser membre de un association.

21.

1. Chascun person have li jure partiprender li direction del public aferes de su país, sive directmen, sive per li medie de representantes líbermen electet.

2. Chascun person have li jure de egal access al public servicies de supáis.

3. Li vole del popul es li fundament del autoritá guvernamental; ti vole deve esser expresset per periodic e autentic electiones, con suffrage egal e per votation secret o quelcunc altri procedura equivalent e securant li libertá de votation.

22.

Chascun person, in su qualitá de membre del societé, have jure al securitá social; il posse postular li obtention de omni jures e conomic, social e cultural indispensable al líber

developament de supersonalitat, mersi al efforte national e al cooperation international in li cadre del organisation de chascun pais e secun li ressures de ti-ci.

23.

1. Chascun person have li jure al labor, al liber election de su occupation, a conditiones de labor equitatosi e satisfant, e al protection contra chomage.
2. Omnes have jure, sin alcun discrimination, a egal payment por egal labor.
3. Qui labora have li jure postular un salarie equitatosi e satisfant quel garanti a le e a su familie un existentie compatibil con li dignita homan e completat, si necessari, per altri medies de social protection.
4. Chascun person have li jure fundar syndicates e adherer a syndicates por li protection de su interesses.

24.

Chascun person have jure al repose e al ocie, e in modo particulari a un limitation rasonabil del durada del labor e a periodic vacanties payat.

25.

1. Chascun person have li jure a un standard de vive suficent por securar su sanita, su benessere e ti de su familie, specialmen concernent li nutrition, li vestimentes, li logi, cuidas medical e li necessari servicies social; il have jure al securita in casu de chomage, maladie, invalidita, viduage, oldesse o altri perde de su medies de existentie debit a circumstanties extra su control.
2. Maternita e infantie have jure a special auxilie e assistentie. Omni infantes nascet in o extra matrimonie have jure al sam protection social.

26.

- 1 Chascun person have jure al education. Li education deve esser gratuit, adminim in li gradus elementari e fundamental. Li instruction tecnic e professional deve esser generalisat; li access al studies superiori deve esser apert, in plen egalita, a omnes secun lor merite.
2. Li education deve tender al plen developament del personalita homan e al infortiament del respecte del jures homan e del libertas fundamental. It deve favorisar li comprension, li tolerantie e li amicitia inter omni nationes e omni gruppes rassal o religiosi; it anc mey contribuir al developation del activitاس del Naciones Unit por li mantention del pace.
3. Li parentes have prioritia in li jure electer li forme de education queles ili desira dar a lor infantes.

27.

1. Chascun person have li jure partiprender líbermen al vive cultural del comunité, juir li artes e participar al scientific progresses e al bene resultant de ili.

2. Chascun have jure al protection del interesses moral e material resultant de quelcunc production scientific, literari e artistic de quel il es li autor.

28.

Chascun person posse demandar que tam in dominia social quam in dominia international mey reyer un órdine quel garanti li plen efectivité del jures e libertás enunciat in ti-ci Declaration.

29.

1. Li individue have obligas al comunitá quel sol possibilisa li líber e complet developament de su personalitá.

2. In li exercitie de su jures e in li juition de su libertás, chascunes solmen subjectet al limitationes fixat per li lege con li unic scope securar li aconossentie e li respecte del jures e libertás del altres, e por satisfar li just exigenties del morale, del public órdine e del benessere general in un societé democratic.

3. Ti jures e libertás deve in null casu esser usat contrarimen al scopes e al principies del Naciones Unit.

30.

Null disposition de ti-ci Declaration posse esser interpretat quam implicant por un state, un association o un individue, quelcunc jure execir un activitá o far alcun acte havent quam scope li destruction del jures e libertás enunciat in it.

*****